

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КОШІЛЬ Наталія Михайлівна

УДК 342.4.001.33(477)

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

Спеціальність 12.00.02 – конституційне право;
муніципальне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
КРУСЯН Анжеліка Романівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри загальнотеоретичної
юриспруденції, конституційного
та адміністративного права Київського
інституту інтелектуальної власності та права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ФЕДОРЕНКО Владислав Леонідович,
Науково-дослідний центр судової експертизи
з питань інтелектуальної власності
Міністерства юстиції України,
директор;

доктор юридичних наук, доцент
БАТАНОВ Олександр Васильович,
Інститут держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
провідний науковий співробітник
відділу конституційного права
та місцевого самоврядування

Захист відбудеться 16 вересня 2017 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «11» серпня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Прийняття 28 червня 1996 р. Верховною Радою Конституції України ознаменувало початок нового етапу розвитку та вдосконалення вітчизняного законодавства, пов'язаного з вирішенням основних практичних проблем державотворення. Україну було проголошено суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою, де людина, її права та свободи визнаються найвищою цінністю. Важливе місце в практичній реалізації цих цілей належить законодавству України, у т.ч. конституційному законодавству, постійний розвиток якого обумовлений триваючими в Україні конституційною, адміністративною, судовою, муніципальною реформами.

Постійний розвиток конституційного законодавства обумовлюється також і європейськими інтеграційними прагненнями України. Деякі етапи європейської інтеграції вимагають гармонізації національного конституційного законодавства з правом ЄС, насамперед це стосується конституційно-правових актів про права людини та гарантії прав людини.

Розвиток конституційного законодавства України відбувається настільки динамічно, що воно потребує нагальної систематизації. На сучасному етапі важливим убачається створення єдиної системи нормативно-правових актів, що регламентують конституційно-правові відносини, а також їх уніфікація з положеннями міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Необхідним є також усунення суперечностей між національними актами конституційного законодавства та інших дефектів, заповнення прогалин у конституційному праві, зменшення кількості актів конституційного законодавства для полегшення доступу до них та підвищення зручності користування ними – не тільки юристів, але й пересічних громадян, які не є фахівцями в галузі права, але часто виступають як суб'єкти конституційно-правових відносин. Не менш важливими є й питання множинних визначень однакових понять – неуніфікованість дефініцій утруднює як розвиток законодавства, так і його застосування. Крім того, фундаментальний та комплексний характер галузі конституційного права обумовлює значний вплив конституційного законодавства на інші галузі законодавства, у зв'язку з чим системність конституційного законодавства сприяє системному розвитку інших галузей національного законодавства. А отже, концептуальною задачею під час систематизації конституційного законодавства вбачається послідовна реалізація принципів сучасного українського конституціоналізму.

Питання систематизації конституційного законодавства України поки що не досліджувалось на монографічному рівні. У національній юридичній науці існують лише дослідження фахівців з теорії держави та права, присвячені проблемам систематизації законодавства, її історії та її формам.

Суттєвим внеском у дослідження проблем систематизації законодавства є дисертації О. В. Клименко «Систематизація права лівобережної України у другій чверті XIX сторіччя», О. Й. Вовк «Систематизація литовсько-руського права другої половини XV – початку XVI століть», А. І. Граціанова «Процес систематизації та уніфікації законодавства і розвиток правової системи України», Р. Г. Галюка «Систематизація українського права: поняття і види», С. Г. Меленка «Консолідація як вид систематизації нормативно-правових актів». Однак автори майже не розглядають систематизацію конституційного законодавства, не завжди базують свої дослідження на чинному законодавстві України та практично не приділяють уваги сучасним тенденціям його розвитку. Ці обставини зумовлюють потребу в поглибленому дослідженні систематизації конституційного законодавства України на сучасному етапі та визначенні перспектив застосування різних форм систематизації до конституційного законодавства.

Системні дослідження проблем систематизації конституційного законодавства проводив лише такий зарубіжний учений, як В. О. Сівіцький, авторству якого належить низка статей, розділів у монографіях, монографія та дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, присвячена проблемам систематизації конституційно-правових актів. Однак лише незначна частина його висновків та пропозицій може бути застосована при дослідженні питань систематизації конституційного законодавства України. Зазначене зумовило вибір теми та постановку мети дисертаційного дослідження, визначення її наукової новизни і практичного значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми кафедри конституційного права «Конституційна модернізація та реформування в Україні», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2011–2015 рр. «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671) та науково-дослідної теми кафедри конституційного права «Конституційна реформа та модернізація в умовах інтеграційного розвитку України», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 рр. «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертації є характеристика систематизації конституційного законодавства України, її форм та видів, а також розробка та обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо інкорпорації, консолідації та кодифікації конституційного законодавства України.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких задач:

узагальнити сучасні дослідження про систематизацію законодавства в цілому та систематизацію конституційного законодавства зокрема;

охарактеризувати поняття систематизації конституційного законодавства;

розкрити мету та задачі систематизації конституційного законодавства України;

виявити форми та види систематизації конституційного законодавства України;

охарактеризувати сучасний стан систематизації конституційного законодавства України;

визначити особливості інкорпорації, консолідації та кодифікації конституційного законодавства України;

з'ясувати перспективи тематичної систематизації конституційного законодавства України (виборче законодавство);

визначити перспективи систематизації актів органів місцевого самоврядування в Україні (рішення сільських, селищних, міських рад);

сформулювати та обґрунтувати перспективи вдосконалення деяких актів конституційного законодавства України.

Об'єктом дослідження є систематизація законодавства як правове явище.

Предметом дослідження є систематизація конституційного законодавства України.

Методи дослідження. Дослідження систематизації конституційного законодавства України проводилось виходячи з діалектичного підходу та з урахуванням принципів системності, розвитку, історизму, єдності об'єктивного та суб'єктивного, а також принципу сходження від абстрактного до конкретного. У процесі аналізу систематизації конституційного законодавства України застосовувались такі методи наукового пізнання: історико-правовий – при розгляді стану дослідженості систематизації законодавства в цілому та систематизації конституційного законодавства зокрема (п. 1.1), а також при визначенні стану систематизації конституційного законодавства України (р.р. 2, 3); порівняльний – на вертикальному рівні разом з історико-правовим методом (п. 1.1), на горизонтальному рівні – при дослідженні позитивного досвіду повної консолідації конституційного законодавства у США (п. 2.2) та прийняття виборчих кодексів (п. 3.1); формально-юридичний – при формулюванні визначень понять «систематизація законодавства», «систематизація конституційного законодавства», «законодавство» (п. 1.2), а також при з'ясуванні змісту інкорпорації, консолідації та кодифікації як форм систематизації конституційного законодавства України (п.п. 2.1, 2.2); моделювання – при формулюванні пропозиції щодо структури

Класифікатора галузей законодавства України в частині конституційного законодавства, а також щодо структури консолідованих та кодифікованих нормативно-правових актів (напр., Виборчого кодексу України: п. 3.1) та інкорпораційних збірок (напр., щодо конституційних прав особистості: п. 2.1), а також при формулюванні пропозицій про внесення змін та доповнень до проекту Закону України «Про нормативно-правові акти» (п. 2.2); аналізу та синтезу – при виявленні перспектив застосування інкорпорації, консолідації та кодифікації для систематизації конституційного законодавства України (р. 2); прогнозування – при аналізі перспектив прийняття Кодексу конституційного судочинства України за аналогією з Кодексом адміністративного судочинства України, Кодексу прав і свобод людини і громадянина України (п. 2.2), Виборчого кодексу України (п. 3.1), перспектив консолідації актів органів місцевого самоврядування у Звід нормативно-правових актів села, селища, міста (п. 3.2), кодифікаційного потенціалу статутів територіальних громад сіл, селищ, міст (п. 3.2).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження послужили наукові розробки українських та зарубіжних авторів, серед яких: Р.Л. Анахасян, Ю.Г. Барабаш, В.Р. Барський, О.В. Батанов, О.М. Босова, О.Й. Вовк, О.Т. Волощук, Р.Г. Галюк, І.П. Голосніченко, А.І. Граціанов, Л. М. Добробог, Є.П. Євграфова, Т.М. Заворотченко, І.О. Зайцева, Д.Д. Заяць, Т.Д. Зражевська, І.В. Ідесіс, О.В. Карнаухова, С.В. Ківалов, О.В. Клименко, Ю.Б. Ключковський, А. Р. Крусян, В. В. Ксенофонов, Т. В. Курусь, Я. І. Ленгер, О.С. Луценко, Л.А. Луць, Б.В. Малишев, О.В. Марцеляк, С.Г. Меленко, Н.В. Мішина, С.А. Мозоль, А.Р. Нематов, М.П. Орзіх, О.С. Орловський, О.В. Петухова, Є.В. Погорелов, Т.С. Подорожна, П.М. Рабінович, А.О. Селіванов, В.О. Сівіцький, М.І. Ставнійчук, Т.В. Стешенко, В.В. Сухонос, В.Л. Федоренко, О.М. Чашин, Н.О. Чудик, В.М. Шаповал, В.А. Шатіло та ін.

Нормативно-правовою базою дисертаційного дослідження є Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, Основи законодавства України про охорону здоров'я, Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закони України «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори Президента України», «Про місцеві вибори», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Центральну виборчу комісію» тощо, підзаконні акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування України, у т.ч. статuti територіальних громад сіл, селищ та міст.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у національній юридичній науці дослідженням систематизації конституційного законодавства України, в якому виявлено перспективи інкорпорації, консолідації та кодифікації конституційного законодавства України та розроблено конкретні пропозиції.

У дисертаційному дослідженні сформульовано нові положення і висновки, до найбільш значущих з яких належать:

уперше:

сформульовано мету систематизації конституційного законодавства України – впорядкування, приведення в систему нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які регламентують суспільні відносини щодо правового становища особистості, юридичної організації держави та складаються в процесі здійснення публічної (державної і публічно-самоврядної) влади та її взаємодії з громадянським суспільством і населенням країни;

виявлено задачі систематизації конституційного законодавства України, що полягають у сприянні послідовній реалізації принципів сучасного українського конституціоналізму (концептуальна задача), в усуненні дефектів і прогалин у конституційному праві, у забезпеченні доступу до конституційного законодавства та зручності користування ним;

доведено, що наразі інкорпорація конституційного законодавства України має характер часткової офіційної або неофіційної інкорпорації;

запропоновано при здійсненні часткової неофіційної інкорпорації конституційного законодавства України поєднувати її як з інкорпорацією інших галузевих актів, так і з інкорпорацією судових рішень та застосовувати спочатку предметний, а потім хронологічний критерії систематизації;

сформульовано поняття «консолідація конституційного законодавства»: у широкому розумінні – форма систематизації, яка передбачає появу одного нового нормативно-правового акта замість кількох, що втрачають чинність; у вузькому розумінні – форма систематизації, яка передбачає або появу одного нового нормативно-правового акта замість кількох, що втрачають чинність, або приєднання до одного чинного акта кількох інших шляхом змінення кількості його норм;

доведено, що наразі консолідація конституційного законодавства України має характер часткової офіційної або неофіційної (в широкому розумінні);

запропоновано застосувати консолідацію для утворення Зводу нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування села, селища, міста;

сформульовано пропозицію визначити як одну з ознак статуту територіальної громади села, селища, міста його кодифікований характер та систематизувати в ньому норми про форми безпосередньої демократії у відповідному населеному пункті;

удосконалено:

пропозиції щодо інкорпорації законодавства про конституційні права особистості в Україні шляхом доведення доцільності охоплення при

її проведенні норм Конституції України, норм законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, норм підзаконних актів, а також рішень Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини;

визначення понять «законодавство», «конституційне законодавство», «систематизація конституційного законодавства», «систематизація законодавства»;

перелік форм систематизації конституційного законодавства України, до якого віднесено інкорпорацію, консолідацію та кодифікацію;

набули подальшого розвитку:

аргументація про необхідність розробки та прийняття Виборчого кодексу України та відсутність необхідності в Кодексі конституційного судочинства України і Кодексі прав і свобод людини і громадянина в Україні;

пропозиція щодо структури Виборчого кодексу України;

пропозиція щодо прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти» та регламентації в ньому обліку та систематизації законодавства;

пропозиція щодо подальшого вдосконалення обліку законодавства України, у т.ч. конституційного законодавства, які полягають в необхідності заміни Класифікатора галузей законодавства Класифікатором правових актів України та переглядом назви і структури першої рубрики Класифікатора «Основи конституційного ладу».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

науково-дослідній сфері – при подальших дослідженнях систематизації конституційного законодавства України та систематизації законодавства в цілому;

нормотворчій сфері – при розробці та прийнятті актів законодавства України, що стосуються нормативно-правових актів та питань систематизації, а також при здійсненні часткової консолідації та кодифікації конституційного законодавства України;

правозастосовній сфері – при здійсненні неофіційної інкорпорації конституційного законодавства України (як галузевої, так і часткової);

навчальному процесі – при підготовці підручників, посібників, інших навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн», «Муніципальне право», «Теорія держави і права», спецкурсів, присвячених правам людини, виборам, місцевому самоврядуванню. Окремі положення дисертаційного дослідження використовувалися під час проведення занять у Національному університеті «Одеська юридична академія».

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри конституційного права Національного університету «Одеська юридична

академія», доповідалися на: міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки та їх роль у формуванні правової культури сучасної людини» (м. Ужгород, 22–23 травня 2015 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Conceptul de dezvoltare a statului de drept in Moldova si Ucraina in contextual proceselor de eurointegrare», conferinta international stiintifico-practica» (м. Кишинів, 4–5 листопада 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правовий вимір конституційної, адміністративної та фінансової юрисдикції в умовах європейської парадигми України: матеріали» (м. Одеса, 17 листопада 2016 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства» (м. Дніпро, 25–26 листопада 2016 р.).

Публікації. Основні результати дослідження було висвітлено в 10 публікаціях, 6 з яких опубліковано в наукових фахових виданнях (у т.ч. 1 – у зарубіжному науковому виданні, 1 – в українському виданні, яке включено до міжнародних наукометричних баз), та в 4 тезах доповідей на наукових конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 187 сторінок, із них основного тексту 161 сторінка, список використаних джерел містить 234 найменування і розміщений на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність дисертаційного дослідження, зазначаються його зв'язок з науковими програмами, планами, темами; зазначено мету, задачі, об'єкт, предмет, методологічну та теоретичну основу дослідження, формулюються наукова новизна, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наводяться відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження, кількість публікацій автора, а також щодо структури та обсягу дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні основи дослідження систематизації конституційного законодавства України» складається з двох підрозділів, у яких розглядається низка питань, пов'язаних зі станом дослідженості проблеми систематизації конституційного законодавства зокрема та систематизації законодавства в цілому, а також формулюються поняття, мета та задачі систематизації конституційного законодавства України.

У **підрозділі 1.1 «Огляд сучасних досліджень про систематизацію законодавства»** констатовано, що в українській юридичній літературі питання систематизації законодавства залишаються малодослідженими. Серед праць монографічного характеру, присвячених проблемам систематизації законодавства (а також систематизації права), слід

виокремити: а) дослідження історичного спрямування, до яких належать праці О.В. Клименко «Систематизація права лівобережної України у другій чверті XIX сторіччя» та О.Й. Вовк «Систематизація литовсько-руського права другої половини XV – початку XVI століть»; б) дослідження теоретичного спрямування, серед яких праці українських авторів (Р.Г. Галюка «Систематизація українського права: поняття і види», А.І. Граціанова «Процес систематизації та уніфікації законодавства і розвиток правової системи України», С.Г. Меленка «Консолідація як вид систематизації нормативно-правових актів») та зарубіжних авторів (Р.Л. Анахасяна, О.М. Чашина).

Резюмовано, що напрацювання фахівців з теорії та історії держави і права сприяли становленню тезаурусу досліджень систематизації законодавства, розвитку потенціалу застосування системного методу як однієї зі складових методології таких досліджень, а також сформували доктринальне підґрунтя для аналізу як систематизації конституційного законодавства України в цілому, так і його інкорпорації, консолідації та кодифікації зокрема. Доведено, що наразі в юридичній літературі відсутні монографічні дослідження систематизації конституційного законодавства України. У цьому контексті інтерес становлять напрацювання В.О. Сівіцького, викладені в низці його публікацій та в дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук з питання систематизації конституційно-правових актів.

Резюмовано, що аналітичний огляд досліджень систематизації законодавства в цілому та систематизації конституційного законодавства зокрема свідчить про необхідність та високий ступінь актуальності наукової розробки проблематики систематизації конституційного законодавства України. Виявлено, що доволі розробленими є питання предметної (тематичної) систематизації конституційного законодавства (напр., фахівці з електорального права активно розробляють перспективи кодифікації виборчого законодавства, а увагу фахівців з муніципального права України привертає систематизаційний потенціал статутів територіальних громад сіл, селищ, міст).

У *підрозділі 1.2 «Поняття, мета та задачі систематизації конституційного законодавства України»* звернено увагу на те, що порівняння дефініцій поняття «законодавство», які містяться в Законах України «Про громадянство України», «Про місцеві вибори», «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» та ін., у Рішенні Конституційного Суду України у справі про тлумачення терміна «законодавство», а також доктринальних визначень цього поняття надало підстави зазначити: у контексті систематизації конституційного законодавства України поняття «законодавство» слід розглядати в широкому значенні (як сукупність нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода

на обов'язковість яких надана Верховною Радою України). З метою подальшого вдосконалення національного законодавства, у т.ч. шляхом його систематизації, сформульовано пропозицію в разі прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти»: а) включити до нього дефініцію понять «законодавство» і «систематизація законодавства»; б) перерахувати форми систематизації національного законодавства. Запропоновано вважати, що систематизація законодавства – це результат впорядкування та зведення до єдності положень нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. На прикладі конституційного законодавства України доведено доцільність уважати формами систематизації інкорпорацію, консолідацію та кодифікацію.

З урахуванням предмета регулювання конституційного права (суспільні відносини, які складаються щодо правового становища особистості, юридичної організації держави, у процесі здійснення публічної (державної і публічно-самоврядної) влади та її взаємодії з громадянським суспільством і населенням країни), визначено поняття та мету систематизації конституційного законодавства України. Виявлено, що в юридичній літературі доволі часто виникає плутанина між метою систематизації законодавства (впорядкування, приведення в систему нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та задачами систематизації.

До задач систематизації конституційного законодавства України віднесено: а) сприяння послідовній реалізації принципів сучасного українського конституціоналізму, у т.ч. принципів верховенства права; верховенства Конституції і законів України; пріоритету прав людини перед іншими соціальними цінностями та інтересами; конституційної законності (конституційності); конституційного демократизму (концептуальна задача); б) забезпечення доступу до конституційного законодавства та зручності користування ним; в) усунення дефектів законодавства та прогалин у конституційному законодавстві.

Сформульовано, що при дослідженні систематизації конституційного законодавства України доцільно застосовувати такі підстави для виокремлення її видів, як: а) підхід, що покладено в основу систематизації законодавства (хронологічна або предметна (тематична) систематизація); б) дія актів законодавства в просторі (міжнародна, загальнодержавна або місцева систематизація).

Розділ 2 «Форми систематизації конституційного законодавства України» складається з двох підрозділів, у яких послідовно розглянуто форми систематизації конституційного законодавства України, до яких наразі належать інкорпорація, консолідація та кодифікація конституційного законодавства України.

У підрозділі 2.1 «Інкорпорація конституційного законодавства України» зазначено, що потенціал інкорпорації конституційного законодавства України охарактеризовано за допомогою виокремлення повної та часткової інкорпорації (у залежності від кола охоплюваних актів та документів), а також офіційної та неофіційної інкорпорації (у залежності від суб'єкта інкорпораційних дій). З урахуванням фундаментального та комплексного характеру галузі конституційного права аргументовано недоцільність здійснення на сучасному етапі комплексної інкорпорації конституційного законодавства України. На підставі дослідження прикладів здійснення офіційної часткової інкорпорації конституційного законодавства України доведено, що вона сприятиме практичній реалізації такої задачі систематизації, як забезпечення доступу до конституційного законодавства та зручності користування ним.

На підставі дослідження прикладів неофіційної часткової інкорпорації конституційного законодавства України сформульовано висновок про їх вагомe практичне значення в разі: а) проведення інкорпорації актів конституційного законодавства разом з іншими галузевими актами; б) поєднання інкорпорації конституційного законодавства з інкорпорацією судових рішень, особливо органів конституційного правосуддя; в) розміщення інкорпорованих документів у межах обраної тематики в хронологічному порядку, що дозволяє спостерігати динаміку правозастосування. Наголошено, що при здійсненні неофіційної часткової інкорпорації документів про права людини слід звертати особливу увагу на включення до інкорпораційної збірки відповідних міжнародних та європейських стандартів. Запропоновано викладати зміст такої інкорпораційної збірки у вигляді таблиці, у колонках якої вміщено: 1) норми Конституції України з питання, що охоплюється частковою інкорпорацією; 2) норми законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; 3) норми підзаконних актів; 4) фрагменти з рішень Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини. Для ілюстрації цієї пропозиції здійснена неофіційна часткова інкорпорація документів, що регламентують право на охорону здоров'я.

Резюмовано, що інкорпорація конституційного законодавства України як форма систематизації, що не передбачає нормотворчої діяльності під час її здійснення, має потужний потенціал. Наведено аргументацію для скасування тези, відповідно до якої інкорпораційні роботи здебільшого передують подальшій консолідації або кодифікації конституційного законодавства України. Доведено, що в Україні цю роль відіграє класифікація нормативно-правових актів, яка відбувається із застосуванням затвердженого Міністерством юстиції Класифікатора галузей законодавства. Аналіз рубрик Класифікатора галузей законодавства надав підстави запропонувати змінити його назву на «Класифікатор

правових актів України». Також запропоновано впровадити замість рубрики 010.000.000 «Основи конституційного ладу» дві нові рубрики: 010.000.000 «Конституційні основи правового становища особистості» та 020.000.000 «Конституційні основи юридичної організації держави». На підставі аналітичного аналізу рубрик Класифікатора, конституційно-правової доктрини та чинного конституційного законодавства України про правове становище особистості запропоновано конкретизувати рубрику 010.000.000 «Конституційні основи правового становища особистості» таким чином: 1) 010.010.000 «Громадянські стани особистості»: 1.1) 010.010.010 «Громадянство. Рішення з питань громадянства»; 1.2) 010.010.020 «Іноземні громадяни»; 1.3) 010.010.030 «Особи без громадянства»; 1.4) 010.010.040 «Біженці. Особи, яким надано притулок»; 2) 010.020.000 «Принципи конституційного законодавства про правове становище особистості»; 3) 010.030.000 «Права і свободи людини»: 3.1) 010.030.010 «Особисті права людини»: 3.1.1) 010.030.011 «Громадські об'єднання»; 3.1.2) 010.030.012 «Громадські організації»; 3.1.3) 010.030.013 «Благодійництво та благодійні організації»; 3.1.4) 010.030.014 «Професійні спілки»; 3.1.5) 010.030.015 «Кредитні спілки»; 3.1.6) 010.030.016 «Творчі спілки»; 3.1.7) 010.030.017 «Фонди»; 3.1.8) 010.030.018 «Кредитні спілки»; 3.1.9) 010.030.019 «Релігійні організації»; 3.2) 010.030.020 «Політичні права громадянина»: 3.2.1) 010.030.021 «Політичні партії»; 3.2.2) 010.030.022 «Збори, мітинги, походи, демонстрації тощо»; 3.3) 010.030.030 «Економічні права людини»; 3.4) 010.030.040 «Соціальні права людини»; 3.5) 010.030.050 «Культурні права людини»; 3.6) 010.030.060 «Екологічні права людини»; 4) 010.040.000 «Обов'язки людини»; 5) 010.050.000 «Гарантії прав і свобод людини»: 5.1) 010.050.010 «Національні меншини»; 5.2) 010.050.011 «Реабілітація репресованих і депортованих осіб, народів»; 5.3) 010.050.012 «Жертви нацистських переслідувань. Жертви голодомору».

У підрозділі 2.2 *«Консолідація та кодифікація конституційного законодавства України»* доведено, що в юридичній літературі поняття «консолідація конституційного законодавства» застосовується у вузькому розумінні (передбачає появу одного нового нормативно-правового акта замість кількох, що втрачають чинність) та в широкому розумінні (можливою є як консолідація у вузькому розумінні, так і приєднання до одного чинного акта кількох інших шляхом змінення кількості його норм). Приклади застосування консолідації у вузькому розумінні в конституційному законодавстві України наразі відсутні. Прикладом консолідації конституційного законодавства України в широкому розумінні є офіційне оприлюднення консолідованих версій актів конституційного законодавства.

Як і інкорпорація, консолідація законодавства у залежності від кола охоплених актів може бути повною та частковою. Наразі

в Україні наявні приклади лише часткової консолідації конституційного законодавства. На підставі досвіду зарубіжних країн було виявлено, що повна консолідація виключно актів конституційного законодавства зустрічається вкрай рідко. Як правило, проводиться повна консолідація законодавства в цілому, таким чином повністю консолідується і конституційне законодавство. На підставі дослідження досвіду США сформульована пропозиція про поступову відмову від практики офіційних видань консолідованих нормативно-правових актів у паперовій формі.

Виявлено, що серед актів конституційного законодавства України переважають кодифіковані акти не галузевого, а міжгалузевого характеру (наприклад, Кодекс адміністративного судочинства в частині кодифікації певних конституційно-процесуальних норм, Основи законодавства України про охорону здоров'я, Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та ін. – у частині кодифікації певних норм про відповідні права особистості). Проаналізовано можливість розробки та прийняття Кодексу конституційного судочинства України. На підставі вивчення рекомендацій експертів Венеціанської комісії резюмовано, що наразі підстав для цього не існує: з метою дотримання принципу незалежності та інституційної самостійності органу конституційного правосуддя відповідні процесуальні норми доцільно вміщувати в конституції, законі про орган конституційного правосуддя та в регламенті, що має приймати сам орган конституційного правосуддя. Проаналізовано можливість розробки та прийняття Кодексу прав і свобод людини і громадянина в Україні. Доведено, що кодифікація в разі проведення реформ не є бажаною (у зв'язку з активізацією процесів європейської інтеграції слід очікувати на ратифікацію низки відповідних актів – наприклад, Конвенції про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні, Хартії фундаментальних прав ЄС тощо). До того ж для досягнення задач систематизації навіть у разі прийняття Кодексу прав і свобод людини і громадянина в Україні необхідним буде проведення також і інкорпорації відповідних норм конституційного законодавства.

Розділ 3 «Перспективи систематизації конституційного законодавства України» складається з двох підрозділів, присвячених аналізу перспектив тематичної систематизації конституційного законодавства України на матеріалах виборчого законодавства, а також перспектив систематизації актів органів місцевого самоврядування в Україні, здійснюваної цими органами.

У підрозділі 3.1 *«Перспективи тематичної систематизації конституційного законодавства України (виборче законодавство)»* доведено, що наразі систематизувати законодавство про форми безпосередньої демократії (вибори, референдуми, загальні збори та конференції громадян за місцем проживання тощо) навряд чи можливо навіть у разі застосування інкорпорації. Це пов'язано з тим, що питання

участі громадян у загальних зборах за місцем проживання тощо регламентуються як на державному, так і на місцевому рівнях, а отже, звести в одну збірку нормативно-правові акти всіх місцевих рад з цього питання доволі важко.

Виявлено, що необхідність прийняття Виборчого кодексу України обумовлюється як позитивним досвідом зарубіжних країн, особливо держав-членів ЄС, та необхідністю приведення виборчого законодавства України у відповідність до європейських стандартів, так і точкою зору провідних українських фахівців з конституційного права України. Наявну в юридичній літературі аргументацію посилено твердженням про те, що прийняття Виборчого кодексу цілком відповідає меті та задачам систематизації конституційного законодавства України.

Уточнено перелік нормативно-правових актів, норми яких доцільно включити до Виборчого кодексу: а) повністю: Закони – «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р., «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р., «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 р.; б) частково: Закони – «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 р. та «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 р. (так як вони містять норми не тільки про вибори, але й про референдуми). Доведено доцільність проведення галузевої предметної кодифікації законодавства при прийнятті Виборчого кодексу та відсутність необхідності включення до нього норм інших, ніж конституційне, галузей права – насамперед норм адміністративного та цивільного права.

Рекомендовано структурувати Виборчий кодекс України, виокремивши в ньому преамбулу, загальну та особливу частини. У преамбулі доцільно наголосити на значущості Виборчого кодексу для дотримання політичних прав громадян України, підкреслити роль виборів у формуванні представницьких органів публічної влади відповідно до сучасних міжнародних стандартів, а також зазначити, що прийняття цього акта є проявом суспільного компромісу, досягнення якого стало можливим вперше в Україні завдяки наявності відповідної політичної волі.

Загальну та особливу частину Виборчого кодексу запропоновано побудувати виходячи з такої архітекτονіки: «книга – розділ – глава – стаття». Враховуючи відсутність досвіду прийняття виборчих кодексів в Україні та високий ступінь значущості та суспільного очікування цього нормативного акта, рекомендовано спочатку розробити та затвердити структуру Виборчого кодексу (перший етап), а після цього опрацювати текст його окремих статей (другий етап). Розроблено і запропоновано таблицю, заповнення якої може полегшити перший етап цього процесу (її заповнення продемонстровано на прикладі перших статей Законопроекту № 3112 від 16 вересня 2015 р.). За підсумками першого етапу може стати очевидною необхідність внесення змін та доповнень до Конституції

України (наприклад, при визначенні структури Виборчого кодексу України може бути прийнято рішення про необхідність закріплення особливостей виборчої системи щодо кожного з представницьких органів у Основному Законі). Наявність лише структури Виборчого кодексу надасть можливість тимчасово припинити роботу над ним до внесення відповідних змін та доповнень до Конституції. Перевагою є те, що протягом цього періоду виборче законодавство може бути вдосконалено, і внаслідок того, що змістовне наповнення Виборчого кодексу буде відбуватися на другому етапі, – ймовірність того, що законопроект міститиме застарілі норми, зменшується.

Необхідність поетапної розробки Виборчого кодексу аргументовано тим, що: а) в Україні відсутня практика розробки та прийняття виборчих кодексів; б) більшість виборчих кодексів відзначаються значним обсягом нормативного матеріалу, якщо порівнювати їх з поточними законами, і таке ретельне опрацювання надасть можливість спочатку узгодити концептуальні питання структурного характеру, а потім – концептуальні питання змістовного характеру; в) застосування ускладненої процедури розробки та прийняття Виборчого кодексу сприятиме позитивному вирішенню питання про надання його нормам юридичної сили вищої за юридичну силу норм поточних законів (але нижчої за Конституцію України).

У *підрозділі 3.2 «Перспективи систематизації актів органів місцевого самоврядування в Україні»* при дослідженні перспектив систематизації актів органів місцевого самоврядування в Україні виявлено, що наразі доступ членів територіальної громади до нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування є доволі утрудненим. Ця негативна тенденція може бути подолана за допомогою систематизації, однією із задач якої саме і є забезпечення доступу до конституційного законодавства та зручності користування ним. Для подолання цієї негативної тенденції рекомендовано: а) застосовувати консолідацію для утворення Зводу нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування села, селища, міста (враховуючи досвід консолідації у США); б) повністю розкрити кодифікаційний потенціал статутів територіальних громад сіл, селищ, міст.

Утворення Зводу нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування села, селища, міста можливо в разі покладення на органи місцевого самоврядування обов'язку консолідувати власні нормативно-правові акти та розмістити консолідований документ у Глобальній мережі Інтернет на власному офіційному сайті. Дослідження досвіду США надало підстави рекомендувати застосування для цієї консолідації предметного критерію.

Основою Зводу нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування села, селища, міста запропоновано вважати статут

територіальної громади села, селища, міста. Вперше в українській юридичній літературі наголошено на систематизаційному потенціалі цих статутів, який пов'язаний з необхідністю на виконання вимог Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» кодифікації в ньому матеріальних та процесуальних норм, що регламентують форми безпосередньої демократії у відповідному населеному пункті.

ВИСНОВКИ

1. Систематизація конституційного законодавства України – це результат впорядкування та зведення до єдності положень нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які регламентують однорідні суспільні відносини, що складаються відносно основ правового становища особистості, юридичної організації держави, в процесі здійснення публічної (державної і публічно-самоврядної) влади та її взаємодії з громадянським суспільством і населенням країни.

2. Конституційне законодавство – це сукупність нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які регламентують суспільні відносини щодо основ правового становища особистості, юридичної організації держави, в процесі здійснення публічної (державної і публічно-самоврядної) влади та її взаємодії з громадянським суспільством і населенням країни.

3. Мета систематизації конституційного законодавства України – це впорядкування, приведення в систему нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які регламентують суспільні відносини щодо основ правового становища особистості, юридичної організації держави в процесі здійснення публічної (державної і публічно-самоврядної) влади та її взаємодії з громадянським суспільством і населенням країни. До задач систематизації конституційного законодавства України належать: а) забезпечення доступу до конституційного законодавства та зручності користування ним; б) усунення дефектів та прогалин конституційного законодавства; в) сприяння послідовній реалізації принципів сучасного українського конституціоналізму (концептуальна задача).

4. Нормативно-правова регламентація систематизації законодавства України, у т. ч. конституційного законодавства, наразі не здійснюється. З урахуванням цього рекомендовано прискорити прийняття Закону «Про нормативно-правові акти» та включити до його змісту такі положення:

«Стаття __. Систематизація законодавства

1. Систематизація законодавства – це результат впорядкування та зведення до єдності положень нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Формами систематизації законодавства в Україні є інкорпорація, консолідація та кодифікація.

3. Систематизація законодавства України проводиться із застосуванням результатів обліку законодавства. Акти чинного законодавства обліковуються згідно з Класифікатором правових актів України, що ведеться Міністерством юстиції України».

5. Проаналізовано роль Класифікатора галузей законодавства та його значення для подальшої систематизації законодавства України, у т.ч. конституційного законодавства. Щодо Класифікатора сформульовано пропозиції: а) змінити його назву на «Класифікатор правових актів»; б) впровадити замість рубрики «Основи конституційного ладу» рубрики «Конституційні основи правового становища особистості» та «Конституційні основи юридичної організації держави»; в) розробити структуру цих рубрик з урахуванням рубрик Класифікатора галузей законодавства, системи чинного конституційного законодавства України та розробок фахівців у сфері конституційного права.

6. При дослідженні потенціалу інкорпорації конституційного законодавства України виявлено, що було б невірним розглядати її виключно як форму систематизації, яка передує консолідації або кодифікації конституційного законодавства. Виявлено, що наразі відносно конституційного законодавства України застосовується виключно часткова інкорпорація (як офіційна, так і неофіційна). З метою підвищення ефективності неофіційних часткових інкорпорацій конституційного законодавства України сформульовано рекомендації про поєднання інкорпорації конституційного законодавства як з інкорпорацією інших галузевих актів, так і з інкорпорацією судових рішень. Виявлено, що при цьому слід надавати перевагу спочатку предметному, а потім хронологічному критерію інкорпорації. Для забезпечення доступу до законодавства про права людини та зручності користування ним запропоновано провести неофіційну інкорпорацію щодо кожного з конституційних прав особистості, охопивши норми Конституції України; норми законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; норми підзаконних актів; рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини.

7. Запропоновано розглядати поняття «консолідація конституційного законодавства» у вузькому та в широкому розумінні. Консолідація конституційного законодавства у вузькому розумінні – це форма систематизації, яка передбачає появу одного нового нормативно-правового акта замість кількох, що втрачають чинність. Консолідація конституційного законодавства в широкому розумінні – це форма систематизації, яка передбачає або появу одного нового нормативно-правового акта замість кількох, що втрачають чинність, або приєднання до одного чинного акта кількох інших шляхом змінення кількості його норм.

8. Виявлено, що наразі в Україні здійснюється лише часткова консолідація конституційного законодавства в широкому розумінні (офіційна або неофіційна). У разі необхідності проведення повної консолідації конституційного законодавства України запропоновано звертатись до досвіду зарубіжних країн, наприклад США.

9. Сформульовано, що кодифіковані акти, які входять до складу конституційного законодавства України, здебільшого мають комплексний міжгалузевий характер: Кодекс адміністративного судочинства, Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Основи законодавства України про охорону здоров'я та ін. У процесі дослідження перспектив тематичної систематизації конституційного законодавства України аргументовано відсутність перспектив розробки та прийняття за аналогією з Кодексом адміністративного судочинства України Кодексу конституційного судочинства України, Кодексу прав і свобод людини і громадянина в Україні, а також обґрунтовано доцільність розробки та прийняття Виборчого кодексу України.

10. Виборчий кодекс України запропоновано структурувати таким чином: преамбула, загальна частина, особлива частина. У цьому нормативно-правовому акті слід кодифікувати норми Законів «Про вибори народних депутатів України», «Про вибори Президента України» та «Про місцеві вибори». Також до нього мають увійти ті норми Законів «Про Центральну виборчу комісію» та «Про Державний реєстр виборців», які стосуються виборів.

11. При дослідженні перспектив систематизації актів органів місцевого самоврядування в Україні рекомендовано: а) застосовувати консолідацію для утворення Зводу нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування міста, селища, села; б) вважати однією з ознак статуту територіальної громади міста, селища, села його кодифікований характер та систематизувати в ньому норми про форми безпосередньої демократії в селі, селищі, місті.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України, у зарубіжних виданнях та виданнях України, включених до міжнародних науково-метричних баз:

1. Кошіль Н.М. Систематизація виборчого законодавства України / Н.М. Кошіль // Юрид. вісник. – 2011. – № 2. – С. 30-37.

2. Кошіль Н.М. Систематизація конституційного законодавства України: сучасний стан та основні проблеми / Н.М. Кошіль // Юрид. вісник. – 2011. – № 4. – С. 28-35.

3. Кошіль Н.М. «Кодекс зебри» як вид інкорпорації конституційного законодавства України / Н.М. Кошіль // Юрид. наук. електр. журн. – 2014. – № 6. – С. 33-35.

4. Кошіль Н.М. Кодифікація у статутах актів місцевих рад з питання участі населення у здійсненні місцевого самоврядування / Н.М. Кошіль // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – № 5. – С. 16-19.

5. Кошіль Н.М. До питання консолідації конституційного законодавства України / Н.М. Кошіль // Jurnalul juridic national: teorie și practică. – 2016. – № 6. – С. 16-18.

6. Кошіль Н.М. Новели доктринального підґрунтя досліджень систематизації конституційного законодавства / Н.М. Кошіль // Наук. вісник МГУ. Серія: Юриспруденція. – 2016. – № 22. – С. 49-52.

Тези доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях круглих столів та інші опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Кошіль Н.М. Перспективи загальної інкорпорації конституційного законодавства України / Н.М. Кошіль // Юридичні науки та їх роль у формуванні правової культури сучасної людини : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 22–23 травня 2015 р.). – Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2015. – С. 51-53.

8. Кошіль Н.М. До питання консолідації конституційного законодавства: практика США / Н.М. Кошіль // Conceptul de dezvoltare a statului de drept in Moldova si Ucraina in contextual proceselor de eurointegrare : conferinta international stiintifico-practica, Chisinau, 4–5 noiembrie 2016 / com. org. V. Bujor. – Chisinau : Iulian, 2016. – P. 76-79.

9. Кошіль Н.М. Інкорпорація конституційного законодавства України: проблеми та перспективи / Н.М. Кошіль // Правовий вимір конституційної, адміністративної та фінансової юрисдикції в умовах європейської парадигми України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 листопада 2016 р.). – О. : Міжнар. гуманітар. ун-т, 2016. – С. 28-31.

10. Кошіль Н.М. Термінологічні проблеми систематизації конституційного законодавства: український та зарубіжний досвід / Н.М. Кошіль // Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25–26 листопада 2016 р.). – Дніпро : Дніпропетр. гуманітар. ун-т, 2016. – С. 52-54.

АНОТАЦІЯ

Кошіль Н.М. Систематизація конституційного законодавства України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2017.

Дисертація є першим у національній юридичній науці дослідженням систематизації конституційного законодавства України, в якому виявлено перспективи інкорпорації, консолідації та кодифікації конституційного законодавства України та розроблено конкретні пропозиції. Визначено, що систематизація конституційного законодавства України – це результат впорядкування та зведення до єдності положень нормативно-правових актів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які регламентують однорідні суспільні відносини, що складаються стосовно основ правового становища особистості, юридичної організації держави, у процесі здійснення публічної (державної і публічно-самоврядної) влади та її взаємодії з громадянським суспільством і населенням країни.

У дисертації сформульовано мету систематизації конституційного законодавства України, виявлено задачі систематизації конституційного законодавства України, розкрито особливості застосування таких форм систематизації законодавства, як інкорпорація, кодифікація та консолідація, щодо конституційного законодавства.

Ключові слова: систематизація конституційного законодавства, конституційне законодавство, інкорпорація конституційного законодавства, консолідація конституційного законодавства, кодифікація конституційного законодавства.

АННОТАЦИЯ

Кошиль Н.М. Систематизация конституционного законодательства Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.02 – конституционное право; муниципальное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2017.

Диссертация является первым в национальной юридической науке исследованием систематизации конституционного законодательства Украины, в котором выявлены перспективы инкорпорации, консолидации и кодификации конституционного законодательства Украины и разработаны конкретные предложения. Определено, что систематизация конституционного законодательства Украины – это результат

упорядочивания и объединения положений нормативно-правовых актов и международных договоров, согласие на обязательность которых дано Верховной Радой Украины, регламентирующих однородные общественные отношения, складывающиеся в отношении основ правового положения личности, юридической организации государства, в процессе осуществления публичной (государственной и публично-самоуправляющейся) власти и ее взаимодействия с гражданским обществом и населением страны.

Сформулированы цель систематизации конституционного законодательства Украины – составление, приведение в систему нормативно-правовых актов и международных договоров, согласие на обязательность которых дано Верховной Радой Украины, регламентирующих общественные отношения, составляющие предмет конституционного права. Выявлены задачи систематизации конституционного законодательства Украины – содействие последовательной реализации принципов современного украинского конституционализма (концептуальная задача), устранение дефектов и пробелов в конституционном праве, обеспечение доступа к конституционному законодательству и удобства пользования ним.

Раскрыты особенности применения таких форм систематизации законодательства, как инкорпорация, кодификация и консолидация, по отношению к конституционному законодательству. При исследовании потенциала инкорпорации конституционного законодательства Украины выявлено, что было бы неверным рассматривать ее исключительно как форму систематизации, которая предшествует консолидации или кодификации конституционного законодательства. Выявлено, что сейчас по отношению к конституционному законодательству Украины применяется исключительно частичная инкорпорация (как официальная, так и неофициальная).

С целью повышения эффективности неофициальных частных инкорпораций конституционного законодательства Украины сформулированы рекомендации о сочетании инкорпорации конституционного законодательства как с инкорпорацией других отраслевых актов, так и с инкорпорацией судебных решений. Аргументировано, что при этом следует отдавать предпочтение сначала предметному, а затем хронологическому критериям инкорпорации. Выявлено, что в настоящее время в Украине осуществляется лишь частичная консолидация конституционного законодательства (официальная или неофициальная). В случае необходимости проведения полной консолидации конституционного законодательства Украины предложено обращаться к опыту зарубежных стран, например США.

Сформулировано, что кодифицированные акты, входящие в состав конституционного законодательства Украины, в основном имеют

комплексный межотраслевой характер: Кодекс административного судопроизводства, Основы законодательства Украины об общеобязательном государственном социальном страховании, Основы законодательства Украины о здравоохранении и др. В процессе исследования перспектив тематической систематизации конституционного законодательства Украины аргументировано отсутствие необходимости разработки и принятия по аналогии с Кодексом административного судопроизводства Украины Кодекса конституционного судопроизводства Украины, Кодекса прав и свобод человека и гражданина в Украине, а также обоснована целесообразность разработки и принятия Избирательного кодекса Украины. Избирательный кодекс Украины предложено структурировать следующим образом: преамбула, общая часть, особенная часть. В этом нормативно-правовом акте следует кодифицировать нормы Законов «О выборах народных депутатов Украины», «О выборах Президента Украины» и «О местных выборах». Также в него должны войти те нормы Законов «О Центральной избирательной комиссии» и «О Государственном реестре избирателей», которые имеют отношение к выборам.

При исследовании перспектив систематизации актов органов местного самоуправления в Украине рекомендовано: а) применять консолидацию для создания Свода нормативно-правовых актов органов местного самоуправления города, поселка, села; б) считать одним из признаков устава территориальной общины города, поселка, села его кодифицированный характер и систематизировать в нем нормы о формах непосредственной демократии в селе, поселке, городе.

Ключевые слова: систематизация конституционного законодательства, конституционное законодательство, инкорпорация конституционного законодательства, консолидация конституционного законодательства, кодификация конституционного законодательства.

SUMMARY

Koshil N.M. Ukrainian Constitutional Legislation's Systematization. – The manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Sciences in specialty 12.00.02 – constitutional law; municipal law. – National University “Odessa Law Academy”, Odessa, 2017.

The dissertation is the first national study of Ukrainian constitutional legislation's systematization, as well as the research of the prospects of incorporation, consolidation and codification of the Ukrainian constitutional legislation.

The author determines that the Ukrainian constitutional legislation's systematization is the result of the constructed in a single document provisions of the national legal acts and international treaties ratified by the Verkhovna

Rada of Ukraine, which regulate the social relations, consisting of the legal status of the individual, the legal organization state and the implementation of public (state and public self-governing) government and its interaction with civil society and the population. The author formulates the goal of the Ukrainian constitutional legislation's systematization, reveals the problems of the Ukrainian constitutional legislation's systematization, characterizes the features of such forms of the Ukrainian constitutional legislation's systematization as incorporation, codification and consolidation.

Keywords: constitutional legislation's systematization, constitutional legislation, constitutional legislation's incorporation, constitutional legislation's consolidation, constitutional legislation's codification.

Підписано до друку 01.06.2017.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.